

TARIMDA KALKINMA MESELESİ

Köyün, tarımın kalkınması söz konusu olunca bu kalkınmanın başarılabilmesi için toprak reformunun şart olduğunda genellikle bir oybirliği var denebilir; ama toprak reformunun muhtevası tesbit edilmiş değildir. Öyle sanırım ki toprak reformundan anlatılan anlam, toprak reformu olarak neler yapılması gerektiği konusu üzerinde fikirler başka başkadır.

Toprak reformu teriminden genellikle anlaşılan mana, bir kişinin sahip olabileceği toprak sahipliğinin sınırlandırılması ve fazlasının kamulaştırılarak devlet topraklarıyla birlikte topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılması, kredi ile gerekli donanımın sağlanmasıdır. Gerçi, toprakların parçalanmasıyla istihsalin düşme tehlikesi belireceği, bunun için kooperatifler kurulması, bir takım tedbirler alınması da ileri sürülüyor. Bence mesele daha da derine gidiyor. Tarımsal üretimin ve çeşitli sınıfların tarihine ve bugün batının ileri memleketlerindeki duruma bakınca bu çeşit bir reformla meselenin çözümleneceği hususunda şüpheler beliriyor.

Hatırlanması ilginç tarihsel bir olaydır ki buna benzer bir toprak reformu milattan 600 yıl önce Atina'da yapılmıştır. Akrabalık esasına dayanan eski Yunan köle teşkilâtı bozulup da toprakta özel mülkiyet rejimi yerleşince küçük çiftçiler o kadar borçlanmış, toprağın ipotek edilmesi o kadar almış yürümüştür ki, Solon iktidarı ele alınca bütün çiftçi borçlarını ve ipoteklerini kanunsuz ilan etmiş ve toprağın bir kaç elde toplanmasını önleyebilmek için bir kişinin sahip olabileceği toprak genişliğini sınırlamıştır.

Yine de milattan 600 yıl öncesinden bu yana tarım emekçilerinin durumu bir türlü düzelmemiş, bu sınıf her devirde emeğinin karşılığını alamamakta devam etmiştir. Bugün Batıda tarım makineleşmiş, ileri tekniğe kavuşmuş, çiftçilerin hayat standardı genellikle yükselmiştir, ama çiftçi sınıfların devamlı geçim sıkıntısı çekmeleri, borçlanmaları ve topraklarını elden çıkarmaları durumu devam etmektedir.

Kapitalist Düzen ve Tarım

Kapitalist düzenin gelişmesi neticesi sanayiden sonra tarımda da kapitalist üretim şekli baş gösterdi. Sanayide kapitalist üretimin karakteristik vasfı ihtiyaç için, doğrudan doğruya tüketim için üretim yapılmaması, üretimin azami kâr amacına yöneltilmiş, buna göre ayarlanmış olmasıydı. Diğer önemli vasıflarından biri de sermayenin gittikçe az ellerde toplanması ve üretimin gittikçe büyük işletmeler halinde teşkilâtlandırılması idi Aynı vaziyet tarımda da baş gösterdi. Çiftçiler de kendi, veya civar topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak üzere değil, sınırını, taleplerini bilmedikleri anonim, memleket çapında, hattâ dünya genişliğinde, bir piyasa için üretim yapar hale geldiler; yani daha kısa bir deyimle, tarımsal üretim de "ticarileşti". Diğer taraftan toprakların büyük işletmeler halinde temerküzü belirdi. Sınai, hatta mali sermaye grupları bazı tarım kollarıyla ilgilenerek toprağa yatırım yapmaya başladı-

lar. İlk teknik, rasyonel iş bölümü ve tamamen ücretli işçi kullanan bu kapitalist tarım işletmeleri üretimi, piyasada en fazla kâr temin edecek ürünlere yöneltiliyor ve sınıai mamulleri için kullanılan muazzam “piyasaya sürme” teşkilatı tarım ürünleri için de uygulanarak bunların satışı temin ediliyordu.

Tarımı Sanayiden Ayıran Farklar

Bununla beraber kapitalist sistemde tarım sektörü ile sanayi sektörü arasında bir takım farklar vardır ki sanayi sermayesi karşısında çiftçi sınıflarını sömürülür duruma düşürmektir, tarımda müzmin bir çöküntü, geçim sıkıntısı yaratmaktadır.

Sanayi kolları büyük şirketler, tröstler halinde teşkilatlanmıştır; tarımda ise işletmelerin büyük çoğunluğu sanayidekine kıyasla çok küçük kalan aile işletmeleridir. Yani tarımdaki durum sınıai kapitalizmin daha önceki safhasında, sermayedarın şahsen sahip olduğu bir iki fabrikayı fiilen kendisinin işlettiği duruma benzemektedir. Tarımdaki aile işletmeleri ticarileşmiş, yani piyasa için istihsalde bulunur hale gelmiş olmakla beraber, tarım kapitalist nitelikte değildir. Bütün aile fertleri çalışır, ücretli işçi ya hiç kullanmaz veya az sayıda kullanırlar ve üretimden maksat, ürünlerin satışı ile ailenin geçimini sağlamaktır. Kısacası, tarım sektörü pek çok sayıda küçük işletmelere bölünmüştür ve bu işletmeler, tarımın mahiyeti icabı, memleket sathı genişliğinde yayılmıştır.

Bu demektir ki tarım ürünleri fiyatları “serbest piyasa” kanunlarına tâbidir. Birkaç büyük şirket hâlinde teşkilatlanmış bir sanayi kolunda bu şirketler aralarında fiyat hususunda anlaşabiliyorlar ve istihsallerinin hacmini ayarlayarak mamullerinin fiyatlarını kontrol altında tutabiliyorlar, düşmesine mâni olabiliyorlar. Tarımdaki parçalanma dolayısı ile çiftçilerin tarım ürünleri fiyatlarını kontrol altında tutabilmelerine ise imkân yoktur.

Çiftçinin Zor Durumu

Bu durumda tarım müstahsilinin her biri taleplerini kestiremediği bir “piyasa” için azami miktarda ürün yetiştirmeye bakıyor ve tarımda da makineleşme, teknik devrim yer almış bulunduğundan, muvaffak da oluyor. Bu kontrolsüz bol mahsül piyasaya dökülünce fiyatlar düşüyor. Kontrol altında suni olarak yüksek tutulan sanayi mamulleri fiyatları karşısında çiftçiler zarara uğruyor, borçlanıyor, hem geçim sıkıntısı çekiyor, hem topraklarını elden çıkarmak tehlikesiyle karşı karşıya geliyor.

Diğer taraftan yukarıda işaret ettiğimiz gibi sanayi ve finans çevrelerinin tarıma yatırım yapmaları, büyük sermayeli tam kapitalist nitelikte işletmelerin durumunu daha da zorlaştırıyor, çünkü aile işletmeleri bu büyük işletmelerle rekabet edemiyor. Küçük ve güçsüz aile işletmeleri tasfiye olunuyor. Steinbeck’in Gazap Üzümleri adlı romanında, Caldwell’in Tütün Yolu piyesinde bu durumun hikâyesi anlatılmaktadır.

Amerika’da Tarım Durumu

Yukarıda özetlediğimiz durum, kapitalist toplumların en gelişmiş olan Amerikada bugün aynen mevcuttur. Tarım sektörü yirmi otuz yıldır Amerikan ekonomisinin baş ağrısıdır. İkinci Cihan Savaşı öncesinden beri bu duruma nasıl çare bulunabi-

leceği tartışılmaktadır ve Amerika Federal Hükümeti tarım sektörünü ayakta tutabilmek için muazzam paralar harcamaktadır. 1951’de tarıma yardım için harcanan paralar beş milyar doları geçmiştir, bu maksatla ödenen kredi faizleri yalnız günde bir milyon dolar tutmuştur. Bu Amerikan vergi mükellefine ağır yük yüklemektedir.

Bununla beraber, asıl önemli olan nokta masrafların yüksekliği değil, uygulanan tarım programının meseleleri çözümliyebilecek yapıcı bir program olmayışdır. Bu program, uzun bir zaman sonra bile olsa, tarımdaki durumun düzelmesi ihtimali bulursa, o zaman yapılan masraflar yerinde sarfolunmuş sayılırdı. Oysa yapılan, sınıai yollardan devletin satınalmaları ile tarım fiyatlarının düşmesini önlemeğe çalışmaktadır. Yılda yıla depolarda yığılan tarım ürünleri de ayrı bir dert olmaktadır. Ve neticede hiç bir mesele de çözümlenmiş olmamaktadır.

Tarımın esas meseleleri çözümlenmediği gibi kısa vadeli amaçlar da istenildiği gibi gerçekleşmemektedir. Fiyatları tutmak maksadı ile ekilen arazi sınırlandırılıyor. 1957’de 28 milyar İngiliz dönümü (bir İngiliz dönümü takriben on dönüm) toprak boş bırakılmış, öyle iken rekor kıran bir mahsul elde edilmiş. Her çiftlik için “normal randıman” ölçüleri tesbit etmek de idari bakımdan zor ve masraflı bir iş. 1957’de yalnız bu iş için 600 milyon dolar harcanmış.

Bugün bizim bir tarım kalkındırma dâvamız olduğu gibi Amerikanın da tarımı kalkındırma dâvası var. Ama onun durumuna ilk bakışta garip, anlaşılmaz gibi görünen bir tarafı şu: can sıkıntısı bizim gibi darlıktan değil, bolluktan. Amerikan çiftçisi bizim köylü gibi topraksız, tekniği geri, üretimi düşük olduğu için değil, aksine ileri teknikle bol üretimde bulunduğu için geçim sıkıntısı çekiyor, borçlanıyor, toprağını kaybediyor. Sonra şu da var ki bu “fazla istihsal” Amerikan halkı ihtiyaçlarını tam karşılayacak miktarlarda bu maddeleri kullanıyor da yine artıyor demek değildir. Amerikan diyet mütehassısları kendileri, halk daha fazla et, süt ve saire proteini maddeler yerse, sağlıklarının daha iyi olacağını söylüyorlar. Hele dünyanın aç milyonlarının bu tarım ürünlerine ne kadar ihtiyacı var! Ama üretim, ihtiyaçların tatminine değil, kâra yönelmiştir. Bu garip “bolluk içinde darlık”, daha doğrusu, “bolluk yüzünden darlık” hali kapitalist üretim düzenine has tezatlardan biridir. İktisadi kriz zamanlarında bu “bolluk yüzünden darlık” durumu ekonominin sanayi ve ticaret sektörlerini de kapsar.

Devletin tarım programı hem çok masraflı olduğu, hem de esas meselelere bir çözüm getiremediği için başka hal çareleri tartışılmaktadır. Son yıllarda hükümetin mali yardımdan vaz geçmesi, “serbest piyasa”ya dönülmesi tezi kuvvet kazanır görünmektedir. Ama o zaman, tarım tamamen “serbest piyasa” kanunlarına bırakılıp sanayi mamulleri tekeli fiyat kontrolü altında olunca, büyük çiftçi kitlesinin durumu alt üst olacak, tarımda kapitalist işletmeler ve sermaye temerküzü ve aile işletmelerinin tasfiyesi hızlanacaktır.

Hiç bir hükümet milyonlarca ailenin düzenini bozacak, yerinden edecek böyle bir adımı atamaz. İkincisi, tarımdan ayrılacak bu nüfusu Amerikan sanayii de kullanacak durumda değildir. Bu sanayii en refahlı yıllarında bile kapasitesinin bir hayli altında çalışmakta ve işsiz sayısı dört milyondan aşağı düşmemektedir. Tarımdan kopacak nüfus şehirlerde ne iş yapacak? Hasılı iki taraflı çıkmaz bir sokak.

Tarım-sanayi, köy-şehir çatışması yalnız Amerikada değil, bütün kapitalist toplumlarda görülen bir çatışmadır. Bu da kapitalist düzenin diğer iç tezatlarından biridir ve bu düzen içinde bir hal çaresi görünmemektedir.

Tarım meselelerine gelecek yazılarımızda tekrar döneceğiz.

Vatan, 12 Kasım 1962